

Bank czy oddział instytucji kredytowej?

Banki nie będą się gremialnie przekształcać w oddziały instytucji kredytowych, choć umożliwia to prawodawstwo unijne. Od 2009 roku stosowne regulacje ograniczą wpływ krajowych władz nadzorczych na kontrolę przepływu ich akcji.

MAŁGORZATA ZALESKA

Jeszcze niedawno niektórzy eksperci twierdzili, że w Polsce w formie banku będą działały tylko banki spółdzielcze i nieliczne komercyjne, głównie BGK i PKO BP SA. Pozostałe zaś przekształcą się w oddziały instytucji kredytowych. Dlaczego do tej pory tak się nie stało? Czy ten scenariusz ma szansę spełnić się w niedalekiej przyszłości? Jakie są zalety i wady prowadzenia działalności poprzez bank, a jakie poprzez oddział instytucji kredytowej?

Jak wiadomo, w Unii Europejskiej obowiązuje zasada jednego paszportu bankowego, tzn. jeśli bank ma pozwolenie na prowadzenie działalności w jednym kraju wspólnoty, to może funkcjonować – bez konieczności uzyskiwania kolejnej licencji – w każdym innym poprzez oddział instytucji kredytowej. Warto ponadto wspomnieć, że w ramach UE instytucje te mogą notyfikować działalność na zasadzie transgranicznej.

WYMIESZANY RYNEK

Nowe oddziały instytucji kredytowych w Polsce mogą powstawać w wyniku:

- przekształcania się w nie już istniejących banków, przy czym według polskiego prawa istnieje w zasadzie jedna możliwość takiego działania, polegająca na sprzedaży banku funkcjonującego w Polsce bankowi kraju macierzystego, co wiąże się m.in. z istotnymi obciążeniami podatkowymi, w tym z podatkiem dochodowym,
- otwierania ich przez banki wcześniej nieprowadzące działalności w Polsce.

Przy czym pierwszy przypadek (przekształcania istniejących banków w oddziały) jest mało prawdopodobny w szerszej skali, bardziej prawdopodobne jest natomiast otwieranie

w Polsce nowych oddziałów instytucji kredytowych. Od chwili wstąpienia naszego kraju do Unii Europejskiej do 28 marca 2008 r. do polskiego nadzoru nad rynkiem bankowym (KNB/KNF) wpłynęło 25 zgłoszeń o zamiarze podjęcia działalności poprzez oddział, a do 13 marca br. 227 instytucji kredytowych notyfikowało działalność transgraniczną. Działalność poprzez oddział ma m.in. tę przewagę nad transgraniczną, że pozwala gromadzić depozyty, które są ważnym źródłem finansowania działalności bankowej. Oddział instytucji kredytowej może zatem przyjmować depozyty w kraju goszczącym, a tym samym różnicuje ich pozyskiwanie pod względem geograficz-

Problemem o charakterze ponadnarodowym, a dotyczącym podmioty działające w grupie międzynarodowej, jest fakt, że to nadzór macierzysty wydaje różnego rodzaju decyzje, a nadzór goszczący przedstawia tylko opinie.

nym. Działalność transgraniczna takich możliwości natomiast nie stwarza, gdyż finansuje ją jednostka macierzysta.

W Polsce funkcjonuje najwięcej oddziałów instytucji kredytowych z Francji (6) oraz Danii i Szwecji (po 3). Zdarzył się także przypadek rozpoczęcia przekształcania działalności banku w oddział instytucji kredytowej, po czym wycofano się z tego. Jednocześnie w końcu stycznia 2008 r. funkcjonowały 53 banki komercyjne i 579 banków spółdzielczych. Na polskim rynku działają zatem zarówno banki, jak i oddziały instytucji kredytowych, które w różnym rozmiarze i zakresie prowadzą swoją aktywną działalność bankową. Wydaje się, że najbardziej rozpoznawalnym przez Polaków oddziałem instytucji kredytowej jest Polbank (EFG Eurobank Ergasias SA). Większość jednak nie zdaje sobie sprawy, że nie działa on w formie banku funkcjonującego w Polsce, jest bowiem oddziałem greckiej instytucji kredytowej.

Rynek bankowy w Polsce, podobnie jak w innych krajach, jest zatem zróżnicowany i takim zapewne pozostanie. Nie należy spodziewać się, że banki działające w Polsce rozpoczną proces powszechnego przekształcania się w oddziały instytucji kredytowych. Zjawisko takie mogłoby bowiem wpłynąć istotnie zarówno na uwarunkowania makro-, jak i mikroekonomiczne.

FINANSOWANIE I NADZÓR

Rozważając skalę makroekonomiczną, pod uwagę należy wziąć przede wszystkim kwestie stabilności finansowej. Przypomnieć należy, że w Unii Europejskiej obowiązuje zasada nadzoru bankowego i systemu gwarantowania depozytów oraz rekompensat strat inwestorom kraju macierzystego. Gdyby tylko w jednym państwie prowadzona była działalność w formie banku, a w pozostałych poprzez oddział, to w sytuacji kryzysu ekonomiczno-finansowego banku, w tym jego oddziałów, pojedynczy system krajowy nie byłby w stanie udźwignąć problemów. Kraje macierzyste nie powinny być zatem zainteresowane tym, żeby w ich kraju działał bank, a w pozostałych państwach członkowskich funkcjonowały jego oddziały, jako instytucje kredytowe. Problem ten nie

wystąpi oczywiście w przypadku dobrej sytuacji ekonomiczno-finansowej.

Kolejną kwestią jest nadzorowanie oddziałów instytucji kredytowych w krajach goszczących przez nadzór kraju macierzystego. Problem ten być może będzie rozwiązywany w drodze stworzenia jednego ponadnarodowego, europejskiego nadzoru nad rynkiem bankowym. Koncepcję tę rozważa się obecnie na forum europejskim, ale wciąż jest ona dyskusyjna i nie znajduje powszechnego poparcia. Zaznaczyć należy także, że ewentualne wdrożenie koncepcji nadzoru europejskiego nie będzie proste, m.in. ze względu na interesy narodowe i zróżnicowany kształt instytucjonalny nadzorów nad rynkami finansowymi w poszczególnych krajach (m.in. nadzory zróżnicowane i zintegrowane).

Problemem o charakterze ponadnarodowym, a dotyczącym podmioty działającej w grupie międzynarodowej, jest fakt, że to nadzór macierzysty wydaje różnego rodzaju decyzje, a nadzór goszczący przedstawia tylko opinie, które nie są wiążące. Przykładem zastosowania takiej praktyki jest akceptowanie wewnętrznych modeli zarządzania ryzykiem w banku, związanych z wdrażaniem NUK/CRD. Ponadto jeżeli w danym kraju działa oddział instytucji kredytowej, to nie musi on nawet wносить do nadzoru goszczącego wniosku o wydanie opinii, a zatem kraj goszczący nie ma wpływu na zarządzanie ryzykiem w oddziale instytucji kredytowej i ma tylko pośredni wpływ na zarządzanie ryzykiem w banku działającym w skali grupy. Procedura ta w przypadku oddziału jest tańsza i szybsza niż w banku, a zatem można stwierdzić, że NUK/CRD łatwiej i taniej jest wdrożyć w oddziale instytucji kredytowej niż w banku.

Zaletą prowadzenia działalności w formie banku jest to, że może on być notowany na giełdzie papierów wartościowych, podczas gdy oddział instytucji kredytowej nie ma takich możliwości. Co więcej, ma przypisane do siebie fundusze własne, a oddział nie ma ich w swojej dyspozycji. Zatem bank ma możliwości dysponowania funduszami własnymi, biorąc pod uwagę m.in. wymogi kapitałowe i limity koncentracji zaangażowań, a oddział nie. Ponadto bank postrzegany jest z reguły jako instytucja krajowa, narodowa, a oddział instytucji kredytowej jako podmiot zagraniczny. Pamiętać warto jednak, że wiedza społeczeństwa na temat formy działalności jest niska. To zaś oznacza, że działając poprzez oddział, można korzystać z dobrej reputacji danego kraju. Zasada ta może zadziałać także w drugim kierunku, tzn. w przypadku nadszarpnięcia reputacji oddziału instytucji kredytowej lub jej trudnej sytuacji, problemy mogą przenieść się

na banki krajowe, na zasadzie paniki na rynku, efektu zarażenia. Raz jeszcze, z uwagi na znaczenie zagadnienia, podkreślimy, że krajowy nadzór i system gwarantowania nie mają w takim przypadku przełożenia na oddział instytucji kredytowej. Oddział korzysta ponadto z know-how i procedur wewnętrznych banku, a zatem nie ma potrzeby powielania określonych czynności, zredukowane będą zatem koszty działania.

ODDZIAŁY INSTYTUCJI KREDYTOWYCH PROWADZĄCE DZIAŁALNOŚĆ W POLSCE *

1.	Societe Generale (Francja)
2.	Banque PSA Finance (Francja)
3.	Svenska Handelsbanken AB (Szwecja)
4.	Syigma Banque (Francja)
5.	Jyske Bank A/S (Dania)
6.	Dresdner Bank AG (Niemcy)
7.	ABN AMRO Bank N.V. (Holandia)
8.	Calyon (Francja)
9.	Nykredit Realkredit A/S (Dania)
10.	Danske Bank A/S (Dania)
11.	BNP Paribas (Francja)
12.	EFG Eurobank Ergasias SA (Grecja)
13.	Banco Mais SA (Portugalia)
14.	Skandinaviska Enskilda Banken AB (publ) (Szwecja)
15.	FIO, credit union (Czechy)
16.	UNIBON, credit union (Czechy)
17.	WestLB AG (Niemcy)
18.	CAJA DE AHORROS Y PENSIONES DE BARCELONA (la Caixa) (Hiszpania)
19.	Elavon Financial Services Limited (Irlandia)
20.	BNP Paribas Securities Services (Francja)
21.	Nordnet Bank AB (Szwecja)
22.	HSBC Bank Plc (Wielka Brytania)
23.	BANCO ESPÍRITO SANTO DE INVESTIMENTO SA (Portugalia)
24.	Depfa Bank Plc (Irlandia)
25.	Skandinaviska Enskilda Banken SA (Luksemburg)

Źródło: www.knf.gov.pl; * (stan na 28 marca 2008 roku)

Oddział instytucji kredytowej funkcjonuje na rachunek jednostki macierzystej i musi co do zasady przestrzegać prawodawstwa kraju macierzystego. Taki sposób funkcjonowania oznacza zaś, że na jednostkę macierzystą mogą być przenoszone zarówno zyski, jak i skutki podejmowanego ryzyka oraz koszty z tym związane.

WADY I ZALETY

Jakie są zalety i wady prowadzenia działalności w formie banku lub oddziału instytucji kredytowej? Aby odpowiedzieć na to pytanie, należy przeanalizować:

- Zasady i wysokość obciążeń podatkowych, w tym podatku dochodowego, VAT-u i innych; w publikacjach wskazuje się, że w tym

przypadku bank ma większe możliwości kształtowania swoich obciążeń podatkowych niż oddział instytucji kredytowej.

- Zasady i stopień skomplikowania sprawozdawczości finansowej; zgodnie z art. 64a ustawy o rachunkowości, oddział instytucji kredytowej zobowiązany jest do ogłaszania sporządzonego i zbadanego zgodnie z przepisami prawa obowiązującego w kraju macierzystym rocznego sprawozdania finansowego wraz ze sprawozdaniem z działalności oraz opinią biegłego rewidenta. Oddział instytucji kredytowej nie ma zatem, co do zasady, obowiązku prowadzenia oddzielnej rachunkowości dotyczącej jego działalności. Rachunkowość oddziału jest integralną częścią rachunkowości jednostki macierzystej. Bank działający w Polsce zobowiązany jest zaś do przestrzegania polskich przepisów w zakresie sporządzania i ogłaszania sprawozdania finansowego wraz z opinią biegłego oraz sprawozdania z działalności. Ponadto musi sporządzać zarówno sprawozdawczość FINREP, jak i COREP, zaś oddział instytucji kredytowej działającej w Polsce jest zobowiązany do prowadzenia i przesyłania części sprawozdawczości FINREP i nie jest zobowiązany do prowadzenia i przesyłania do NBP COREP-u. Jest to zrozumiałe, bowiem nie ma on m.in. wyodrębnionych funduszy własnych i wymogów kapitałowych. Musi ponadto raportować określone dane do władz macierzystych. Można zatem stwierdzić, że oddział instytucji kredytowej musi prowadzić „podwójną” sprawozdawczość w porównaniu do sprawozdawczości prowadzonej przez bank.

- Zasady odprowadzania rezerw obowiązkowych; zarówno bank, jak i oddział instytucji kredytowej działającej w Polsce ma obowiązek odprowadzania rezerwy obowiązkowej do NBP. Ponadto, zgodnie z wytycznymi EBC, oddziały zlokalizowane poza strefą euro, co dotyczy Polski, nie podlegają systemowi rezerwy obowiązkowej Eurosystemu, zaś działające w strefie euro oddziały instytucji kredytowych, które nie mają w niej siedziby podlegają systemowi rezerwy obowiązkowej Eurosystemu – sytuacja ta dotyczyć może banku działającego w Polsce, który otworzy swój oddział w strefie euro.

- Zasady tworzenia rezerw celowych; problematyka rezerw na ryzyko w działalności bankowej jest regulowana m.in. w ustawie o rachunkowości oraz rozporządzeniu MF. Banki działające w Polsce muszą przestrzegać przepisów określonych w powyższych aktach prawnych. Oddziały instytucji kredytowych powinny zaś tworzyć rezerwy na ekspozycje kredytowe zgodnie z regulacjami obowiązującymi w ich krajach macierzystych. Je-

żeli regulacje związane z tworzeniem rezerw celowych są tam korzystniejsze niż w kraju goszczącym, to oddział instytucji kredytowej korzysta z premii. Wspomnieć należy ponadto, że z systemem rezerw celowych związane są kwestie podatkowe.

- Wysokość obciążeń na rzecz instytucji nadzorczych i systemu gwarantowania depozytów; w Unii Europejskiej obowiązuje zasada nadzoru i gwarantowania kraju macierzystego. Wysokość obciążeń na rzecz instytucji nadzorczych i gwarancyjnych jest zróżnicowana w poszczególnych państwach, a zatem wysokość obciążenia danego banku/oddziału instytucji kredytowej zależy od przynależności do konkretnego systemu, np. gwarantowania depozytów.

- Zasady ochrony konsumentów, w tym kredytobiorców oraz tzw. przepisów antyli-chwiariskich; w Polsce wysokość maksymal-

nych odsetek i opłat, jakie można pobrać od klienta, odnosi się zarówno do banków, jak i oddziałów instytucji kredytowych.

REMIS ZE WSKAZANIEM

Nie można zatem mówić o jednoznacznej przewadze prowadzenia działalności w formie banku lub poprzez oddział instytucji kredytowej. Przekształcanie dotychczasowej działalności bankowej w oddział instytucji kredytowej niesie określone problemy, przy braku jednoznacznych korzyści. Korzyści takie można zauważyć w przypadku notyfikowania działalności nowych oddziałów i w związku z tym można oczekiwać kolejnych nowych oddziałów instytucji kredytowych działających na polskim rynku finansowym. Na polskim rynku bankowym jest miejsce zarówno na działalność banków, jak i oddziałów, które będą funkcjonowały obok

siebie. Warto też podkreślić, że w związku z funkcjonowaniem zasady jednego paszportu bankowego coraz mniejszy wpływ na strukturę podmiotową sektora bankowego (nie tylko polskiego) mają władze krajowe. A od 2009 r. wpływ ten zostanie jeszcze bardziej ograniczony. Unia Europejska dokonała bowiem zmiany prawodawstwa w sprawie kontroli przepływu własności (akcji) banków. Nastąpiła przy tej okazji zmiana filozofii bankowych dyrektyw unijnych. Dotychczas określały one co do zasady minimalne wymagania, a poszczególne kraje mogły doregulować określone kwestie w swoim prawodawstwie krajowym. Tymczasem omawiana dyrektywa nr 2007/44/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 5 września 2007 r. (w sprawie nabycia lub zwiększenia udziałów w podmiotach sektora finansowego) wskazuje zamknięty katalog kryteriów,

Zaletą prowadzenia działalności w formie banku jest to, że może on być notowany na giełdzie papierów wartościowych, podczas gdy oddział instytucji kredytowej nie ma takich możliwości.

kiedy władze nadzorcze mogą odmówić nabycia banku, a zatem władze krajowe nie mają możliwości wprowadzania dodatkowych ograniczeń w zakresie przepływu własności akcji banków. Kryteriami brnymi pod uwagę mają być wyłącznie:

- reputacja potencjalnego nabywcy,
- reputacja i doświadczenie wszystkich osób, które będą kierowały działalnością banku w wyniku planowanego nabycia,
- dobra kondycja finansowa potencjalnego nabywcy,
- spełnianie wymogów oceny ostrożnościowej,
- sprawdzenie, czy nabycie nie jest związane z usiłowaniami dokonania prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu.

Autorka, profesor doktor habilitowany, jest prezesem Bankowego Funduszu Gwarancyjnego

WYSOKOŚĆ OBCIĄŻEŃ NA RZECZ SYSTEMÓW GWARANTOWANIA DEPOZYTÓW W KRAJACH UNIJNYCH W PODZIALE NA SYSTEMY O SZEROKICH UPRAWNIENIACH (RISK MINIMIZER – DZIAŁALNOŚĆ GWARANCYJNA I POMOCOWA)

Lp.	Kraj	Maksymalna wielkość obciążenia rocznego w przypadku systemów risk minimizer
1.	Austria	0,83% depozytów gwarantowanych
2.	Bulgaria	1,5% depozytów objętych gwarancjami
3.	Dania	0,2% depozytów ogółem
4.	Francja	Brak określenia
5.	Hiszpania	0,25% depozytów objętych gwarancjami
6.	Polska	Generalnie 0,4% sumy aktywów bilansowych oraz gwarancji i poręczeń ważonych ryzykiem; 0,2% sumy ważonych ryzykiem pozostałych zobowiązań pozabilansowych, z wyłączeniem linii kredytów przyrzeczonych, dla których stawka wynosi 0 (w związku z wejściem w życie NUK/CRD podstawa i stawka ulegną zmianie).
7.	Portugalia	0,2% depozytów objętych gwarancjami
8.	Rumunia	0,1% depozytów objętych gwarancjami
9.	Włochy	0,8% wielkości zobowiązań banku

SYSTEMY O WĄSKICH UPRAWNIENIACH (PAYBOX – DZIAŁALNOŚĆ GWARANCYJNA)

Lp.	Kraj	Maksymalna wielkość obciążenia rocznego w przypadku systemów paybox
1.	Cypr	0,3% depozytów objętych gwarancjami
2.	Czechy	0,1% średniej wielkości wierzytelności; 0,05% – w przypadku kas budowlanych
3.	Estonia	0,28% depozytów objętych gwarancjami
4.	Finlandia	0,05% depozytów objętych gwarancjami
5.	Grecja	0,125% depozytów objętych gwarancjami
6.	Holandia	Brak ograniczenia
7.	Irlandia	0,2% „odpowiednich” depozytów
8.	Litwa	0,45% depozytów objętych gwarancjami – banki, 0,2% – unie kredytowe
9.	Luksemburg	5% funduszy własnych banku
10.	Łotwa	0,3% depozytów gwarantowanych
11.	Malta	0,1% depozytów objętych gwarancjami
12.	Niemcy	0,06% zobowiązań wobec deponentów
13.	Słowacja	0,1% – 0,75% depozytów objętych gwarancjami
14.	Słowenia	3,2% depozytów gwarantowanych w danym banku
15.	Szwecja	0,1% – 0,3% depozytów gwarantowanych
16.	Węgry	0,2% depozytów objętych gwarancjami
17.	Wielka Brytania	0,3% depozytów objętych gwarancjami

Źródło: Bankowy Fundusz Gwarancyjny